

V PŘEDSTAVÁCH MI STÁLE BĚHAJÍ ŘEHOLNICE

Její čerstvý román *Bílá Voda* vznikl deset let a ještě před vydáním vzbudil obrovskou pozornost: nejen že zpracovává další bolestné trauma československých dějin, ale také vyšel v nevídaně vysokém nákladu 125 tisíc výtisků. **KATEŘINA TUČKOVÁ (41)**, autorka *Žitkovských bohyň*, výtvarná kurátorka, zakladatelka multižánrového festivalu *Meeting Brno* a čerstvá máma dvou dětí, zasadila děj do kláštera Bílá Voda. Sem, do Rychlebských hor, nejsevernější a zároveň i nejzápadnější vsi Českého Slezska, komunisté roku 1950 v rámci *Akce Ř* internovali stovky řeholnic. V Československu nezákonně zrušili 56 ženských řeholních řádů, jejich majetky rozkradli a z klášterů vyhnali tisíce sester, z nichž velkou část nuceně přesídlili do Sudet, mimo města a centra víry.

TEXT KATEŘINA KADLECOVÁ FOTO NGUYEN PHUONG THAO

A portrait of author Kateřina Tučková, a woman with long brown hair, wearing a grey coat and a colorful patterned scarf. She is smiling slightly and looking towards the camera. The background shows a city street with a church spire on the left and a modern building on the right under a cloudy sky.

**SPISOVATELKA
KATEŘINA
TUČKOVÁ:
„UMĚLEC NEMUSÍ RÝT
DRŽKOU V ZEMI, ABY
JEHO DÍLO BYLO
HODNOTNÉ.“**

Ve vašich románech typicky stojí žena proti kruté mocenské mašinérii; jako byste toužila po nápravě dějinných nespravedlností. Hledáte nedořešené kauzy, pozapomenuté a pohnuté ženské osudy. Jinak psát vás nezajímá?

Nezajímá, to je to správné slovo. Témata, která mě nadchnou a jimž se pak věnuju, vyžadují dlouhý čas na prostudování - než si všechno nashromáždím a ponořím se do toho. Musí to proto být problematika, která mě stoprocentně zajímá, abych s ní vydržela žít tři roky - nebo i deset. Většinou jsou to příběhy žen, které nebyly vyslyšeny, které se nehodily do obecně schváleného narativu.

Na obec Žitková, kolem níž žily na horských samotách vědmý a léčitelky, vás kdysi upozornil kamarád historik u piva. Jak vám přišla *Bílá Voda* a jak jste poznala, že právě tohle téma je to pravé?

Protože obsahovalo všechno, co mě láká: bezpráví, přehlédnutí nebo nedocení silného a dějinně významného příběhu. Měla jsem pocit, že o tom, jak byli za minulého režimu perzekvováni duchovní, se obecně ví, ale bůhvíproč se mlčí o tom, co se dělo věřícím ženám v internacích, popřípadě ve věznicích - mezi politickými vězeňkyněmi byla řada matek představe-

NARAZILA JSEM, A COUVLA TEDY PŘED ROLÍ, KTERÁ MI BYLA CÍRKVÍ PŘISOUZENA: TOTIŽ STÁT V DAVU, BÝT JEN POSLUCHAČKOU, CO MUSÍ VŠECHNO ODKÝVAT, ANIŽ BY MĚLY MOJE ZÁSTUPKYNĚ, TEDY ŽENY, VLIV NA CHOD CÍRKVE.

ných i běžných řeholnic. A přitom bylo jejich utrpení snad ještě horší než to, které podstoupili duchovní, protože útočilo i na jejich intimní podstatu. Ponižovali je a šikanovali v jejich ženství - ženy, které se zaslíbily Kristu, nutili ve věznicích svlečené dřepat si a prohlíželi jim zezadu vnitřnosti, jestli tam něco nepašují. Novicky, které v padesátém roce vytrhli z řádu a nasadili na nucené práce do pohraničních továren, byly účelově obtěžovány mladými muži, aby je takzvané svlékli z roucha - institucionálně na ně štváli penězchtivé mladíky, kteří je zkoušeli svádět. Slyšela jsem dokonce i o případech znásilnění, což jsem v románu prostě musela zachytit... Přišlo mi smutné, že se o tom dost nehovoří, že se to nerespektuje, že obětem neprokazujeme dostatečnou úctu. Ty ženy byly velkým společenským přínosem, než je komunisti zbavili charitativních ústavů, které provozovaly, a než je v očích veřejnosti očernili.

Nyní se toto očernování, tedy dezinformace v souvislosti s covidem, ruskou válkou na Ukrajině i mnoha dalšími jevy a událostmi, řeší denně. Setkala jste se v případě hledání a ověřování osudových příběhů řeholnic po komunistickém puči v roce 1948 s podobnými snahami manipulovat pravdu?

Fake news nejsou žádná novinka, v monstrprocesech se dezinformace běžně užívaly, propaganda šířená režimem proti řeholním řádům byla masivní. V tisku jsem objevila absurdní zprávy, s nimiž v knize pracuju - komunisti například očerňovali řeholnice, že svým svěřencům v sirotčincích do jídel drtily sklo, že je věznily ve sklepech a byly přes chodidla namočenými provazy, aby děti poznaly, co je strach z Boha. Takovéhle články vycházely a bohužel často dopadaly na úrodnou půdu - odstup a latentní nedůvěra k řeholím panují mezi Čechy do teď.

Kolik bylo reálně mezi lety 1948-1989 vězňených řeholnic? A kolik jich prošlo Bílou Vodou?

Českých řeholnic bylo asi sedm a půl tisíce, i se Slovenkami zhruba dvanáct tisíc. Většina prošla internacemi, mnohé byly vězněny v kriminálech. V Bílé Vodě se v jeden okamžik nacházelo na dvě stě řeholnic, byly tam svezeny na svatého Václava roku 1950. Pak stavy ještě zvýšili, bylo jich tam skoro čtyři sta, ač je klášter dimenzovaný na mnohem menší řeholní komunitu. Ty ženy byly

nejrůznějších stavů a věků, byly tam ženy velice staré a nemocné, a naopak novicky, které sotva dospěly. Všechny spávaly na hromadě na zemi, žádný nábytek, okna vysklená, nefungovala elektřina... Klášter byl už delší dobu neobývaný, opravovat se začal až po jejich příchodu.

Jak na vás zapůsobila první návštěva Bílé Vody? A bylo nutné se tam kvůli genui loci či ověřování reálií vracet?

Jezdila jsem tam docela často, jako předtím na Žitkovou, abych si zažila to místo, a taky jsem jezdila do jesenického archivu, pod který Bílá Voda spadá a kde se dochovaly svodky církevních tajemníků nebo hlášení, jež o řeholnicích podávali správci kláštera a referentky. Bílá Voda je na samém konci cest; dnes je sice česko-polská hranice prostupná, ale během totality to byla konečná, smyčka, na které se točil autobus a přes hory se vracel do nejbližšího městečka, do Javorníku. Na konci cesty stál starý piaristický klášter s monumentálním kostelem, na druhé straně pusté vsi psychiatrická léčebna a uprostřed hřbitov, kam se každý rok pochovávaly další a další řeholni-

ce - leží jich tam 750. Dnes je ten hřbitov nádherně upravený, je to kulturní památka. Hroby každého řádu jsou osázeny jiným druhem růží, a když jsem tam poprvé přijela, hřbitov celý kvetl, zpívali ptáci, bzučel hmyz... Bylo to jak rajská zahrada. Tam mi došlo, že i tenhle příběh o dlouhém utrpení má také jinou dimenzi - klid a mír, které tam řeholnice i přes všechna příkoří našly, znamenal, že svoje tyrany vlastně převezly. Ať je přemístili kamkoli a trýznili je jakkoli, ony se díky své víře zvládly vyrovnat a smířit se vším a pak zemřít v pokoji.

Hlavní příběhová linie Bílé Vody z roku 2007 je přerušována fiktivními dobovými dokumenty, z nichž dopisy jsou nesmírně silné; například když otec Alois Stauber píše prodejnému arcibiskupu Šaldovi v roce 1951, aby zpytoval svědomí, a popisuje hrůzy, co se duchovním děly v koncentracích. Některá jména jsou skutečná, jiná částečně změněná nebo zašifovaná, mnohé scény známe z memoárové i odborné literatury, třeba ledovou sochu mrtvého bratra Detmara v Dachau.

▼ INZERCE

Kurýr, kterého si oblíbíte i Vy

Vaše balíky budou v profesionální péči od převzetí zásilkou po celou dobu doručování na firemní nebo soukromé adresy. Naším cílem je doručování balíků v maximálním komfortu za minimální čas. Vysoké efektivity a rychlosti dodání zboží dosahujeme díky strategicky rozmístěné pobočkové síti, moderním technologiím a individuálnímu přístupu.

O spokojenost našich klientů a bezpečné doručení zásilek se stará fundovaný personál, který má bohaté zkušenosti v oblasti logistiky. 123kurýr je zde pro všechny, kteří si zakládají na korektnosti, odpovědném přístupu a spolehlivosti v doručování zásilek.

123 kurýr

„Potřeba psát se nedá potlačit. Když se ohlédnou za Bílou Vodou, tak práce na ní například nešla přerušit. Proto jsem si s sebou brávala počítač i na víkendy a dovolené, s nadsázkou říkám, že notebook byl třetí člen našeho manželství.“

Ano, tento obraz nebo třeba konkrétní jména kněží naočkovaných a usmrčených infekční flegmónou mám ze sborníku příběhů vězňů koncentračních táborů Dachau a Buchenwald; kněží tam byli internováni třeba proto, že kázali proti záboru Sudet, a byli označováni za české nacionalisty. Obrazy ze života řeholnic pak jsou inspirovány knihami politických vězeňkyň, například vzpomínkami Dagmar Šímkové *Byly jsme tam taky*. Pardubický kriminál se v padesátých letech dělil na sekci politických vězeňkyň Hrad, sekci křesťanských trestankyň, které se říkalo Vatikán, a pak Podsvětí, kde byly ty, co se nevešly do blázinců. Motivy z memoárů jsem vtáhla do svého příběhu – moje protagonistka sestra Evarista se například ve vězení potkává s profesorkou Růženu Vackovou a účastní se vězeňské univerzity. V padesátých letech se do vězení zavíraly i ženy těhotné a rodily tam bez adekvátní péče lékařů; i takový případ, který bohužel skončil tragicky, jsem do knihy zařadila. Pro mě je tenhle postup, kdy se opírám o dobové reálie a zároveň mezi nimi rozvíjím fiktivní příběh, ideálním způsobem tvorby. Začala jsem s touhle metodou už v *Žitkovských bohyních* a tady jsem ji, myslím, pracovala na vyšší úroveň.

Práce na strukturálně komplikované *Bílé Vodě* vám trvala deset let, dopsala jste v červnu 2021. Jak dokážete tyhle běhy na dlouhou trať ustát finančně?

No vida, na to se mě ještě nikdo neptal, lidi se stydí o penězích mluvit. Já měla leckdy souběžně i tři zaměstnání – ne že bych nutně potřebovala doplnit náš rozpočet, ale mám to štěstí, že všechno, co dělám, mě opravdu baví. Dlouho jsem neměla děti, takže jsem se mohla naplno věnovat kurátování výstav, při tom jsem psala a publikovala knížky, za něž jsem nakonec měla velmi dobré peníze, protože prodeje pozvolna vystoupaly, a třetí věcí bylo vystupování na besedách a autorských čteních, u nás i v zahraničí, kde navíc platí mnohem vyšší honoráře. *Žitkovské bohyně* jsou dnes publikované ve dvaceti jazycích a kvůli každému překladu jsem vyjízďela ven. Nakonec jsem si ale musela vybrat, čemu z toho se budu věnovat, a volila jsem srdcem. Teď s dětmi se věnuju a budu věnovat víceméně už jen psaní, které mě naplňuje nejvíc. Víc toho zvládnout nelze.

UMĚLCI TVOŘÍ DUŠI NÁRODA, A NAVÍC V ZAHRANIČÍ VÝZNAMNĚ REPREZENTUJÍ NAŠI ZEMI.

Je mimochodem podpora českých literátů, kteří o ni stojí, dostatečná? Týkají se vás stipendia, granty, autorské pobyty?

Na *Žitkovské bohyně* jsem dostala stipendium asi deset tisíc korun, a to díky první knížce, již jsem na sebe upozornila, tedy díky *Vyhánění Gerty Schnirch*. Tehdy to pro mě bylo důležité, studovala jsem postgraduál, kde se, jak známo, berou srandovní platy, a všechny moje činnosti se teprve rozbíhaly. Ale po vydání *Žitkovských bohyní* už jsem neměla důvod se o nějaké sti-

pendium ucházet. Co mě baví a zajímá, bylo ucházet se o rezidenční pobyty – takový pobyt někde v zahraničí člověka přeneso do jiného prostředí, setká se s novými lidmi, s odlišným literárním provozem. Několikrát jsem tak vyjela ven a vždycky mě to ohromně obohatilo o zkušenosti i kontakty. Iniciativu za minimální plat umělců ale podporuju, myslím si, že umělec nemá rýt držkou v zemi, ačkoliv si někteří lidé představují, že jedine tak vyplodí skutečně hodnotné, protrpěné dílo. Měl by mít naopak

prostředky na důstojný život, a tím pádem i klid k tvorbě. Právě tohle by pro něj měly chtít i ministerstvo kultury a umělecké instituce, protože umělci tvoří duši národa, a navíc v zahraničí významně reprezentují naši zemi.

Církev a její dnešní podobu soustavně kritizujete, mimo jiné proto, jak nerovnoprávnou úlohu v ní ženy musejí hrát. Jak si víra v Boha sedla s feminismem ve vašem případě?

U mě sehrála roli rodina. Procházím z jižní Moravy a příbuzní

z otcovy strany byli katolíci. Než se má rodiče rozvedli, brali mě s sebou prarodiče do kostela, slavili jsme církevní svátky, což se mi jako dítěti líbilo. Od sedmi let jsem pak vyrůstala v ateistickém prostředí, někdy před deseti lety jsem ale cítila potřebu si svůj vnitřní duchovní svět nějak ohledat, ujasnit a uspořádat. Když je žena současného střihu ve věřícím prostředí celý život, láska a důvěra k církvi, stejně jako touha víru praktikovat, jsou silné, hluboko zakódované. A právě takové ženy můžou se svým postavením v rámci církve něco udělat. Jak vím, vadí jim to, ale dokážou s tím fungovat, najít si svou cestičku, řekněme, k liberálnějším zpovědníkům, do svobodomyšlnější farnosti. Mně se to jako dospělé konvertitce nepodařilo. Cítila jsem, že by mi víra mohla v mém tehdejší životním nastavení pomoci, že bych se o ni mohla opřít a něco z ní pro sebe vytežit – třeba lepší způsob přežívání životních karambolů, lepší nakládání se sebou samotnou. Jenže jsem nebyla schopna odhlédnout od toho, jakou pozici mám jako vzdělaná a ekonomicky soběstačná žena v občanské společnosti, a jakou mi naopak nabízí církev. Neoslovilo mě její velebení mateřské role a zároveň neochota připustit ženy k rozhodovacím funkcím, protože nemohou přijmout kněžské svěcení. Narazila jsem, a couvla tedy před rolí, která mi byla církví přisouzena: totiž stát v davu, být jen posluchačkou, co musí všechno odkývat, aniž by měly moje zástupkyně, tedy ženy, vliv na chod církve.

Do šesti let jste vyrůstala v jiho-moravské vsi Moutnice, předzdivané Malý Vatikán, a část vaší rodiny z otcovy strany byli věřící, katolíci. Pokřtili vás, jako dítě vás brali do kostela. Váš otec, katolík, týral vaši matku za mlčení ostatních katolických příbuzných. Jak jste se mohla chtít k církvi vrátit?

Pořád tu byla možnost, že to bylo pouze selhání několika jednotlivců uvnitř společensky prospěšné instituce. Nechtěla jsem s vaničkou vylít i dítě a bez přímé zkušenosti zavrhnout všechno dobré, co víra a církev nabízejí. Kromě životní opory, o níž jsem už mluvila, mě taky přitahuje církevní historie a umění. Jsem vystudovaná kunsthistorička, zajímá mě sakrální umění, obdivuju šíři impulsů, které křesťanství dalo všem formám západního umění, fascinuje mě mystika. Takže jsem si asi logicky musela dřív nebo později ujasnit, jak to s tou vírou vlastně mám.

Tuzemští autoři bestsellerů publikují knihu rok co rok. Nebála jste se, že sejdete z očí?

Ale já těch deset let neprolenošila: Napsala jsem knížku *Fabrika* o Brně jakožto moravském Manchesteru nebo divadelní hru *Vitha* o brněnské hudební skladatelce a dirigentce Vitězslavě Kaprálové. Díky ní jsem se ve svém psaní posunula zase někam dál, podařilo se mi napsat scénář, jenž na jevišti dopadl skvěle. Samozřejmě hlavně díky režisérce Anně Davidové a představitelce Vitky, herečce Terence Marečkové, která za svůj he-

recký výkon získala Cenu Divadelních novin.

A je vůbec rozumné v dobách tweetů publikovat román o 688 stranách?

Rešila jsem samozřejmě, jestli ten příběh svou délkou neztrácí na vnitřním napětí, anebo kolika vypravěčům mám dát v *Bílé Vodě* hlas. Nicméně nepočítala jsem s tolika stránkami; píšu v jiném formátování, totiž fontem velikosti dvanáct s jednoduchým řádkováním, a tak mi to pořád hlásilo rozsah kolem 340 stran. Vpravit texty do požadovaného rozsahu mi ostatně vždycky dělalo problém, i v časopiseckých sloupcích. Volné pole románu mám ráda především proto, že se na něm můžu svobodně rozběhnout. No, tak tentokrát jsem se prostě rozběhla ještě o trochu víc, a to i když jsem odevzdaný text rátila o řadu částí, které mi označil šéfredaktor Mírek Balašík nebo redaktorka Olga Trávníčková. Přepracovat bylo ale možné jen některé epizody, ubrat nějakou z dějových linek nešlo. Ten příběh je spletený až příliš pevně, nemohla jsem někde jen tak něco vyškrtnout, celek by se zřítíl. Jestli objemnost knihy čtenáře odradí, nedá se nic dělat. Jsem ráda, že jsem tu ohromnou masu materiálu přemohla, že se mi příběh nakonec podařilo sklenout, a myslím, že stručněji nebo lépe by to prostě udělat nešlo.

Osmadvacátého dubna knihu vydal Host v nákladu 125 000 výtisků. Takový náklad od dob úspěchů Michala Viewegha a Haliny Pawlowské v devadesátých letech nepamatují.

Když si vzpomenu, že *Gerta Schmirch* vyšla v 1500 kusech, tak mě výše tohoto nákladu opravdu dojmá. První náklad *Bohyň* byl pětadvacet tisíc, po dotiscích prodej dosáhl 185 tisíc, takže proto se zřejmě ředitel nakladatelství Tomáš Reichel rozhodl jít do tak velkého nákladu. Doufám, že nebude litovat! Nicméně i kdyby kniha měla nepříznivé recenze, vím, že jsem udělala úplně všechno, co jsem mohla. Jsem spokojená. A cítím úlevu, že už ji nemám na stole já, ale čtenáři, a že si zas můžu číst knihy jiných autorů bez provinilého pocitu, že to dělám v čase, kdy bych mohla načítat materiály k *Bílé Vodě*.

Na čem pracujete teď?

O tom bych radši ještě nemluvíla. O *Bílé Vodě* jsem v médiích hovořila až příliš a poté vždycky zjistila, že ještě zdaleka nejsem hotová. Ono to přinášelo i pozitivní zpětnou vazbu, protože se mi hlásili lidé, kteří mi k tématu řekli něco nového, ale celkově mi to vlastně bylo nepříjemné, protože jsem cítila, že přílišným mluvením ohrožuju tenzi, kterou o téma pro mě mělo. Takže teď chci být s dalším tématem chvíli sama. Tento rok si dám ale rozhodně pauzu, v předstávách mě stále okupují řeholnice a také chci eliminovat možnost, že bych příští knížku psala stejným způsobem. Musím se od toho všeho prostě očistit, deset let soužití s jedním tématem bylo opravdu příliš.

Váš třetí román, *Žitkovské bohyně* z roku 2012, popisuje osudy léčitelky z Bílých Karpat, takzva-

ných bohyně, pro mnohé čarodějnic. Práva na jejich zfilmování koupila produkční společnost Bionaut. Na čem to závisí?

Než Bionautu vypršela opce, vznikl scénář v několika verzích, ale podle produkce pořad nebyl dokonalý. Pak licenci koupila produkční společnost Negativ, jež má práva i na zfilmování *Vyhánění Gerty Schnirch*. Alice Nellis napsala výborný scénář, který jsem četla – ovšem to bylo před pandemií. Nevím, v jakém je to teď stadiu, a neptám se, nechci na produkci vyvíjet tlak. Sama na scénářích ani na divadelních hrách, co byly podle mých knížek napsané, nespolupracuju, nedokázala bych rozbit, co už jsem jednou napsala. Jen je čtu, poznámkuju, mluvíme o nich, schvaluju poslední verzi.

Je váš muž, vlastník pražské Galerie Vltavín Robert Hédervári, vašim prvním čtenářem?

Posledním. Ten knížku dostane, až když je vydaná. Jeho kritika je totiž vždycky bolestná, protože je osobní – on si nebere servítky. **Čím dál víc žen mluví nahlas o nutnosti mužovy podpory a lepší dělbě domácí a rodinné práce – například výtvarnice a kurátorky v objemné knize Kačí Olivové *Milk and Honey*. Jak se po narození synka a dcerky necelé dva roky po sobě změnili váš život?**

Můj muž se na chodu rodiny podílí stejnou měrou jako já. Toho

Romána Kateřiny Tučkové *Vyhánění Gerty Schnirch* (2009) o brněnském pochodu smrti a *Žitkovské bohyně* (2012) o osudu léčitelky z Moravských Kopanic získaly několik cen, včetně Ceny čtenářů Magnesia Litera

jsem se mimochodem před mateřstvím bála – kladla jsem si otázku, jak budu schopná skloubit psaní a všechny své aktivity s péčí o děti. Nepracovat pro mě nepřícházelo v úvahu. Psaní pro mě totiž není práce, ale nutnost. Naštěstí jsem se bála zbytečně – to, co jsem v minulosti kritizovala, tedy nerovnoměrné zapojení mužů do péče o děti, jsem u nás řešit nemusela. Navíc k nám dvakrát týdně přichází paní hlídačka nebo přijíždí maminka, takže v psaní můžu pokračovat. **Nebylo by lepší být teď jen s dětmi místo nevyspaní, stresu a chův? Dokázala byste psaní na dva tři roky vypustit?**

To rozhodně ne. Potřeba psát se nedá potlačit. Když se ohlédnu za *Bílou Vodou*, tak práce na ní například nešla přerušit, musela jsem mít v aktivní paměti příliš mnoho informací, jež by i po velmi krátkém čase neuzívání přestaly jako asociace naskakovat. Proto jsem si s sebou brávala počítač i na víkendy a dovolené, s nadsázkou říkám, že notebook byl třetí člen našeho manželství, což mého muže pochopitelně poněkud štvalo. Ale i teď, když mám hotovo, mám potřebu dál psát – naposledy třeba povídku *Epitaf* pro Český rozhlas o válce na Ukrajině. Neumím si představit, že bych

pravidelně netříbila myšlenky, nekultivovala imaginaci, nekypřila slova. Jak už jsem říkala, psaní pro mě není práce, ale nutnost. Kdybych neměla ventil v podobě psaní, tlak uvnitř mě by byl neúnosný a zasáhl by i moje okolí. Psaní, respektive korektury *Bílé Vody* jsem si s sebou sbalila i do porodnice, zvládla jsem tam opravit za tři dny osmdesát stránek. Na tu atmosféru moc ráda vzpomínám – zatímco novorozená Aranka vedle mě spala, já si tři dny v klidu pracovala. Pohoda, spokojenost. Potřeba psát se prostě nedá zabrzdit. A vlastně si ji hýčkám, vždyť je to dar.